

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 24 oktober 2007

Läs mer om idrott och medier på idrottsforum.org

Utskriftsvänlig pdf-fil

Internet har helt revolutionerat vårt sätt att kommunicera, att umgås, att uppleva och förstå världen. Efter bara 10–15 år känns "nätet" som en självklarhet. Det är svårt, ja omöjligt, att tänka sig tillvaron utan e-post och sökmaskiner – och utan idrottsforum.org!

Hur klarade man sig förr? Helt nya kommunikationsvägar har öppnats, där en av de intressantaste är de olika diskussionsfora som numera finns tillgängliga, där människor som i de flesta fall inte känner varandra, eller ens är medvetna om varandras existens, ingående argumenterar för eller emot allt från livets stora frågor till extrema trivialiteter.

Inte minst har dessa nya offentligheter blivit betydelsefulla inom idrotten. Ett typiskt exempel här är debatt- eller diskussionsidor som fokuserar en viss sport, en viss klubb eller ett visst lag, eller till och med en enskild idrottare, där supportrar kan vädra sina åsikter om allt som hör laget och/eller sporten till. Och om detta kan man forska. Den första nordiska avhandlingen vars empiriska material var just supporterdiskussioner på nätet var Arve Hjelseths *Mellom børs, katedral og karneval: Norske supporters forhandlinger om kommersialisering av fotball*. När nu den första avhandlingen på svensk botten med denna infallsvinkel föreligger, Anders Svenssons *Från norra ståplats till cyberspace: En beskrivning av en diskussion på internet om ishockey utifrån ett offentlighetsperspektiv*, så har vi låtit Arve Hjelseth ta sig an den.

HV71-supportrar på nätet

Arve Hjelseth

Avdelning for økonomi, organisasjon og ledelse, Høgskolen i Nord-Trøndelag

Anders Svensson

**Från norra ståplats till cyberspace:
En beskrivning av en diskussion
på internet om ishockey utifrån ett
offentlighetsperspektiv**

277 sidor, hft.

Göteborg: JMG, Institutionen för
journalistisk och masskommunikation,
Göteborgs universitet 2007
ISBN 978-91-88212-46-7

Internettmediert kommunikasjon blir stadig viktigere, og det er naturlig at forskningen på denne formen for sosial interaksjon blir stadig mer omfattende. Den foreliggende boken, som er en doktoravhandling, er et nytt tilskudd til feltet. Avhandlingen nyanserer til dels tidligere forskning vedrørende internettets demokratiske potensial, og er også interessant fordi den undersøker diskusjonens karakter på et felt som ikke er direkte politisk, (ishockeysupporteres diskusjoner), men som likevel kan ha demokratiske implikasjoner. At det nettopp er en arena for idrettens publikum som utgjør datagrunnlaget, er selvsagt en årsak til at den har relevans også for idrettsforskningen, selv om dens hovedtema er knyttet til internettdiskusjoners politisk-demokratiske potensial og funksjon. Det er videre en innsiktsfull anvendelse av en Habermas-inspirert teori

om demokratisk kommunikasjon, som man dog kanskje kunne ønske seg ble utfordret litt mer enn tilfellet er her.

Slik jeg ser det, er det hensiktsmessig å dele internettforskningen i tre ulike hovedtemaer, selv om det er klare forbindelseslinjer mellom dem. For det første finnes det en rekke studier som undersøker kommunikasjonens karakter og særtrekk. Hva er det som foregår her? Hvordan skiller kommunikasjonen fra andre former for sosial interaksjon? Hva slags mening gir arenaen for dem som deltar? Forsterker internett den utbredte antagelsen om at vi i det senmoderne samfunn i større grad *konstruerer* hvem vi vil være; vår identitet? Hvordan håndteres konflikter i slike nettsamfunn? Utvikles det normer og former for solidaritet, og eventuelt hvordan? For det andre har flere studier forsøkt å si noe om hvordan internett påvirker den demokratiske samtalen. Hvilke muligheter og utfordringer skaper det for et demokratisk samfunn når terskelen for å ytre seg offentlig senkes? Preges diskusjonene av vilje til å gå i dialog og å argumentere mot alternative synspunkter, eller er det en kakofoni hvor folk uttrykker sin egen mening, uten å lytte til andre (og uten å selv bli hørt)? For det tredje finnes det noen få studier som i stedet for å se på kommunikasjonens særegenheter og dens potensielle bidrag til en demokratisk offentlighet, legger hovedvekten på hva deltakerne på slike arenaer faktisk *mener* om de spørsmål de diskuterer. Her er det altså ikke særegenheter ved interaksjonsformen som undersøkes, men hvilke holdninger, normer deltakerne uttrykker om et emne som ligger utenfor mediet selv. I dette tilfellet kan for eksempel diskusjonsgrupper på nettet være et *alternativ* til individuelle intervjuer eller gruppeintervjuer. Svensson viser til et par studier som har dette som utgangspunkt.

Den foreliggende avhandlingen faller imidlertid i den andre hovedgruppen. Avhandlingen ”handlar om vad man diskuterar – men framför allt handlar det om hur man diskuterar” (s. 11). Formålet er derfor både å øke kunnskapen om diskusjonsgrupper om sport på nettet, og å gi et metodologisk bidrag til analyse av diskusjonsforum på nettet (s. 17). Utgangspunktet er et offentlighetsperspektiv. Det vil si at Svensson starter med en karakteristikk av særtrekk ved den (gode) offentlige samtalen, deretter analyserer han i hvilken grad supporterne til den svenske ishockeyklubben HV71 gjennom sine diskusjoner oppfyller disse forutsetningene.

Svensson deler offentlighetsperspektivet i fire aspekter eller dimensjoner. For det første gjelder det de grunnleggende forutsetningene for en offentlighet. Kravene for en demokratisk offentlighet er at alle skal kunne delta, at sosial status skal være irrelevant og at nye problemstillinger skal kunne reises. For det andre må det som sies (skrives) innløse visse gyldighetskrav. Det må i første omgang være begripelig rent språklig. Når vi taler, gjør vi dessuten krav på at det vi sier er sant i forhold til en objektiv verden (vi lanserer altså fakta om en ytre verden som i prinsippet kan falsifiseres), sannferdig i forhold en subjektiv verden (vi gjør krav på å være oppriktige), og/eller vi appellerer til gyldigheten av involverte normer. Det siste refererer til det Svensson i likhet med Habermas kaller den sosiale verden. For det tredje undersøkes selve diskusjonens karakter; om den innrettet mot problemløsning eller om det i hovedsak dreier seg om en konversasjon hvor selve fellesskapet står i fokus. Og til sist undersøkes for det fjerde i hvilken grad diskusjonene oppfyller krav til en deliberativ demokratisk diskusjon. Her er spørsmålene blant annet om deltakerne oppfordrer til debatter, om de svarer på hverandres spørsmål, om det er homogenitet i deres synspunkter og om de argumenterer for sine synspunkter.

Avhandlingen er ut fra dette delt i tretten kapitler. Etter innledningskapitlet følger et bakgrunnskapittel om internett og om HV71 og klubbens supportere og supporterkultur. Dernest kommer et kapittel som tar for seg tidligere forskning på internettkommunikasjon og på idrettens publikum. Kapittel 4 handler om medborgerbegrepet og er historisk orientert. Blant annet diskuteres svenske folkebevegelser, inkludert idrettsbevegelsen. Denne redegjørelsen har en viss betydning også i forhold til avhandlingens konklusjon. I kapittel 5 diskuteres offentlighetsbegrepet, og kapittel 6 presenterer det begrepsmessige rammeverket for avhandlingen. Dernest følger en grundig redegjørelse for metode og analyseapparat i kapittel 7 og en beskrivelse av HV-supporterernes diskusjonsforum (”HV-fantasten”) i kapittel 8. De fire dimensjonene ved offentlighetsperspektivet analyseres så i kapitlene 9-12, før resultatene oppsummeres i det avsluttende kapitlet.

De konklusjoner som trekkes har betydelig interesse. Selv om Svensson bare har undersøkt ett forum, ligger noe av det mest interessante i de sammenligninger han gjør med andre undersøkelser. Spesielt er resultatene interessante sammenholdt med tidligere forskning på politiske diskusjonsgrupper. Det viser seg nemlig at ishockeysupportere jevnt over diskuterer på en måte som i større grad tilfredsstiller standardene for demokratisk offentlig debatt enn tilfellet er i politiske nettdiskusjoner. Svensson sammenholder spesielt sine resultater med Anthony Wilhelms undersøkelser av Usenet og America Online, og antyder avslutningsvis at dette har med emnet som diskuteres å gjøre. Hvis en undersøkelse viser at åpne politiske nettdebatter ikke har noen reell demokratisk funksjon, betyr ikke det at det nødvendigvis er internett som medium som er problemet. For ishockeysupporterne kommer jo nærmere idealet ved å benytte samme medium. Svensson knytter dette blant annet til skillet mellom en kulturell og en politisk offentlighet: ”Det kanskje går bättre att diskutera sådant som sport och hålla en hygglig nivå än när man diskuterar politik” (s. 246). Jeg tror dette er riktig. De største nettstedene for politisk debatt i Norge preges så vidt

jeg kan vurdere av hatske personangrep, mangelfulle eller tvilsomme referanser til sakens "fakta", og ikke minst av sterk polarisering med svært lite rom for nyanser. Selv om slikt selvsagt forekommer også på arenaer hvor formålet er å diskutere idrett, virker det klart som om normene for oppførsel i diskusjonene – såkalt *netikett* – i større grad overholdes. Helt til slutt peker Svensson på at en slik kulturell offentlighet kan utgjøre "en jordmån för reproduktion av demokratisk anda och medborgarkultur" (s. 248). Han henviser innledningsvis til Tocqueville og Robert Putnam for å fremheve det samme (s. 59).

Teoretisk er altså avhandlingen forankret i et offentlighetsperspektiv, hvor Habermas spiller en sentral (men ikke enerådende) rolle. Jeg tror avhandlingen hadde tjent på å problematisere dette perspektivets status i litt større grad. Jeg tilhører dem som mener Habermas' arbeid om det normative og kommunikative grunnlaget for demokratisk diskusjon fortsatt er blant de aller mest fruktbare vi har. Likevel er teorien langt fra enerådende. For eksempel vil den økonomiske teorien om politikk ganske enkelt betrakte demokrati som en effektiv måte å fatte kollektive beslutninger på, og legge vekt på hvordan preferanser kan aggregeres til en samfunnspreferanse. I en slik teori spiller offentligheten en underordnet rolle, annet enn som et "marked" for politiske "produkter" (programmer) som befolkningen kan "kjøpe" (stemme på). Jeg skjønner selvsagt at en slik vinkling er irrelevant i forhold til Svenssons prosjekt, men jeg tror likevel slike alternative perspektiver kunne bidratt til å utdype og å presisere det særegne ved offentlighetsperspektivet.

Metodisk er det i hovedsak valgt en kvantitativ analyse, men for den ene av dimensjonene – i hvilken grad deltakerne innløser de ulike gyldighetskravene – er analysen kvalitativ. Til forskjell fra tradisjonelle kvantitative analyser, som beskjeftiger seg med sannsynlighetsutvalg og spørsmålet om statistisk generalisering, har Svensson strategisk valgt ut ni stikkprøver. Det dreier seg om tre tilbakevendende "faser" i tre ulike sesonger. Dette er opptaktsfasen (de siste ukene før seriestart), seiersfasen (en periode hvor klubben vinner flere kamper etter hverandre) og tapsfasen (hvor klubben taper flere kamper i rekkefølge). Svensson argumenterer for at en slik tilnærming åpner for en generaliserende ambisjon, fordi de fasene som er valgt er tilbakevendende i alle lagidretter og derfor vil ha felles kjennetegn. At analysens resultater gir et godt bilde av generelle trekk ved HV-supporternes forum tviler jeg ikke på. Jeg tror også de er rimelig dekkende for andre forum som diskuterer idrett. Men selv om de skulle være det, indikerer ikke det at Svenssons resultater lar seg generalisere kun med utgangspunkt i vitenskapsteoretiske argumenter. Jeg er ikke sikker på at funn fra ett forum uten videre lar seg generalisere til andre forum i statistisk forstand. Mange diskusjonsgrupper har for eksempel en kjerne av spesielt aktive debattanter som vil prege måten diskusjonen foregår på. Hvem som modererer diskusjonene (for eksempel ved å ta beslutningen om hvorvidt innlegg skal fjernes fordi de er usaklige eller ikke handler om det emnet som skal diskuteres) har også betydning. De fleste diskusjonsgrupper har noen lokale normer (formelle og uformelle) som vil påvirke diskusjonens karakter i større eller mindre grad (det finnes sikkert også relativt velfungerende politiske diskusjonsgrupper).

I hovedsak er som nevnt analysen kvantitativ. Svensson gjør imidlertid et unntak for dimensjonen som gjelder spørsmålet om innløsning av gyldighetskrav. I et slikt tilfelle er det "mindre meningsfullt å veta i vilken omfang problem med ömsesidig forståelse uppstår än att veta hur dessa problem ter sig och hanteras av deltagarna" (s. 105). Dette virker rimelig, men jeg savner en litt mer utfyllende begrunnelse for det kvantitative designet for den øvrige delen av analysen. Målet har selvsagt vært å kartlegge *utbredelsen* av for eksempel deliberative elementer i diskusjonen, men for denne leseren ville resultatene vært mer troverdige dersom dette hadde blitt kombinert med en mer kvalitativ tekstanalyse også for de tre andre dimensjonene. Når vi får vite hvor stor andel av innleggene som for eksempel er basert på argumenter, hadde jeg gjerne sett at det også ble foretatt en mer kvalitativ bedømmelse av argumentenes karakter. Dette hadde naturligvis gjort teksten mer omfattende, og det skal sies at Svensson på en meget systematisk måte gjennomfører analysen i forhold til det begrepskjemaet han har utviklet.

Analyseskjemaet (finnes selvsagt i appendiks) vitner om den samme systematikken. Å kode innlegg i forhold til et kvantitativt skjema er selvsagt en utfordring, fordi det i hovedsak består av tekst, som i utgangspunktet er en form for kvalitative data. Her har Svensson lagt ned et stort arbeid, og det har da også som nevnt vært en selvstendig ambisjon å gi et metodologisk bidrag til slike analyser (s. 18). Samtidig skal det sies at fremstillingen ikke alltid er like spennende, og det krever mye av leseren å holde orden på hvor man til enhver tid befinner seg i forhold til begreps- og analyseskjemaer. Men dette ligger jo ofte til sjangeren, en doktoravhandling plasseres best på trygg vitenskapelig grunn, det er ikke stunden hvor man eksperimenterer for mye med formen.

Den kvantitative analysen gjøres i hovedsak ved å studere prosentdifferanser. Noen ville kanskje ønsket seg mer avanserte teknikker her, men ut fra egenskaper ved datamaterialet, synes jeg det er et fornuftig valg. Min viktigste innvending mot analysen er at Svensson har en tendens til å overdrive betydningen av prosentdifferanser som ofte er relativt små. Hvordan man tolker slike differanser avhenger selvsagt av hvilke forventninger vi i utgangspunktet har. Tabell 9.7 på side 145 viser for eksempel at høyfrekvente deltakere i diskusjonen møtes negativt av andre

debattanter i ti prosent av tilfellene, mens dette gjelder tretten prosent av innleggene til lavfrekvente deltakere. Svensson kommenterer at ”Däremot bemöts högfrekventa deltagare på ett negativt sätt i något mindre utsträckning än lågfrekventa” (s. 146). Jeg ville heller sagt det slik at forskjellen interessant nok er helt marginal.

Helt til slutt vil jeg nevne at det virker litt skjemmende når samme avsnitt står to steder, slik tilfellet er for et sekslinjers avsnitt på henholdsvis side 17 og 18. Disse er – med unntak av ordet ”ytterligere” på side 17 – identiske. Bortsett fra det virker avhandlingen som nevnt systematisk og ryddig.

Avhandlingen er samlet sett et viktig bidrag til vår kunnskap om sosial interaksjon på internett.

© **Arve Hjelseth 2007**

 Köp boken från förlaget

 Kjøp boken fra forlaget

 Køb bogen fra forlaget